

Fiskālās Disciplīnas Padome

Viedoklis par finanšu ministrijas makroekonomikas prognozēm

2022. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaram 2023. -2025. gadiem

Preambula

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm periodam no 2023. līdz 2025. gadam. Prognozes tiks izmantotas par pamatu Vidēja termiņa budžeta ietvara (turpmāk – VTBI) 2023.-2025. gadam (2023./25.) izstrādei, ko plānots iesniegt Ministru kabinetā 2022. gada rudenī. Lai atbalstītu Valdības darbu pie gadskārtējo dokumentu – Vidēja termiņa budžeta ietvara un Stabilitātes Programmas izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu par FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību, kas parakstīta 2016. gada 8. februārī, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā, Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūras un atsevišķu IKP komponentu attīstības scenāriji. Padome ir konsultējusies ar ārējiem ekspertiem, lai iegūtu pēc iespējas dažādus viedokļus par norisēm Latvijas ekonomikā.

Padomes pienākums ir sniegt apstiprinājumu makroekonomiskajiem indikatoriem, atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 3. tabulā šī dokumenta beigās).

2022. gada 10. augusta Padomes sēdē FM informēja par atjaunoto makroekonomisko prognožu pieņēmumiem un izmaiņām.

Situācijas apskats

FM prognozes 2022. gadam ir ievērojami piesardzīgākas nekā Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) un Latvijas Bankas (turpmāk – LB), taču ne tik pesimistiskas kā Starptautiskā Valūtas fonda (turpmāk – SVF) prognozes. Prognozējot reālā IKP pieaugumu, FM saglabā konservatīvu un piesardzīgu pieeju, salīdzinājumā ar citiem prognozētājiem, arī nākamajiem trim gadiem. FM prognozes par reālā IKP pieaugumu 2022. gadam ir nedaudz piesardzīgākas nekā jūnijā publicētās LB prognozes (LB prognozes ir kalendāri koriģētas). FM 2022. gadam prognozē par 0,1 procentpunktu lēnāku reālā IKP pieaugumu nekā LB, bet 2023. gadā FM prognoze ir par 1,4 procentpunktu zemāka nekā LB. Tāpat IKP prognoze 2024. gadam, salīdzinājumā ar LB, ir par 1,2 procentpunktiem zemāka. Salīdzinot ar citiem prognozētājiem, FM prognozējusi augstāku inflācijas līmeni 2022. gadam (16,5%) un arī straujāko inflācijas

krituma trajektoriju nākamajiem trīs gadiem. Galvenie inflācijas cēloņi ir saistīti ar ļoti strauju enerģijas resursu (dabāsgāzes, elektrības, degvielas) cenu pieaugumu, kas atspoguļojas ražošanas izmaksās un mājsaimniecību patēriņā. Sagaidāms, ka inflācija savu maksimumu sasniegs 2022. gada rudenī un būtiski ietekmēs mājsaimniecību patēriņu un uzņēmējdarbības dzīvotspēju. Tomēr, paredzams, ka valdības atbalsta programma mazinās inflācijas spiedienu uz enerģijas cenām 2022./23. gada ziemā. Ilgtermiņā situācijas normalizēšanās gaidāma līdz ar gāzes infrastruktūras reorganizāciju, nomainot Krievijas gāzes piegādes. 1. tabulu, Datu avoti: FM¹, LB², EK³, SVF⁴.

	2022	2023	2024	2025
Reālā IKP Izaugsme				
FM (Aug.2022)	2,8	1,0	3,0	3,4
LB (Jun.2022)*	2,9	2,4	4,2	
EK (Jul.2022)	3,9	2,2		
SVF (Apr.)	1,0	2,3	3,9	3,3
Nominālā IKP izaugsme				
FM (Aug.2022)	16,7	7,7	5,4	6,1
LB (Jun.2022)	-	-	-	-
EK (Jul.2022)	-	-	-	-
SVF (Apr.)	9,7	5,6	7,0	6,2
Inflācija (PCI)				
FM (Aug.2022)	16,5	6,5	1,0	2,0
LB (Jun.2022)	14,8	7	2,4	
EK (Jul.2022)	15,5	6,0		
SVF (Apr.)	10,0	3,9	3,0	2,8
Deflators				
FM (Aug.2022)	13,5	6,7	2,3	2,6
LB (Jun.2022)	-	-	-	-
EK (Jul.2022)	-	-	-	-
SVF (Apr.)	-	-	-	-

Tabula 1 Dažādu institūciju galveno makroekonomisko rādītāju prognozes, %.
*kalendāri koriģēti dati

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) ātro novērtējumu⁵, **IKP** 2022. gada 2. ceturksnī ir pieaudzis par 2,5%, salīdzinot ar 2021 gada attiecīgo periodu (sezonāli un kalendāri koriģēti dati). Lai gan salīdzinājumā ar šī gada pirmo ceturksni ir vērojams IKP samazinājums par 1,4%, gada pirmais pusgads uzrādīja 4,5% IKP pieaugumu. Šis rezultāts ļaus sasniegt IKP gada pieaugumu kopumā, tomēr nevar izslēgt recesiju 2022. gada pēdējā ceturksnī un 2023. gada pirmajā ceturksnī.

Eksports/Imports. Tirdzniecības pārrāvumu dēļ starp Latviju, Krieviju un Baltkrieviju pastāvēja

risks, ka Latvijas eksports neatgriezeniski cietīs. Taču statistikas dati liecina, ka eksports uz citām valstīm ir kompensējis zaudējumus, kas radās aizejot no Krievijas/Baltkrievijas tirgus. Saskaņā ar jaunākajiem CSP datiem, Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums faktiskajās cenās pirmajā pusgadā sasniedza 21,77 miljardus eiro – par 5,71 miljardu eiro jeb 35,5% vairāk nekā 2021.gada attiecīgajā periodā. Eksporta vērtība bija 9,62 miljardi eiro (tā pieauga par 2,32 miljardiem eiro jeb 31,8 %), savukārt importa vērtība veidoja 12,14 miljardus eiro (pieaugums par 3,39 miljardiem eiro jeb 38,7 %). Neskatoties uz to, importā joprojām saglabājas tirdzniecības bilances šoka scenārijs energoresursu importa cenu dramatiskā pieauguma dēļ.

Saskaņā ar CSP datiem, **inflācija** 2022.gada jūlijā, salīdzinot ar 2021.gada jūliju, vidēji pieauga par 21,5% un tā pieauguma dinamika saglabājas strauja. Inflācija Latvijā (un pārējās Baltijas valstīs) ir divas reizes augstāka nekā pārējās ES valstīs. Augstā inflācija Baltijas valstīs skaidrojama ar lielāku mājokļu un pārtikas īpatsvaru patēriņa grozā, kas ir gandrīz uz

¹ FM aktualizētās makroekonomikas prognozes: [Tautsaimniecības un budžeta izpildes analīze | Finanšu ministrija \(fm.gov.lv\)](#)

² Latvijas Bankas Prognozes, pieejams [Prognozes | Latvijas Banka \(kalendāri koriģēti dati\)](#)

³ European Commission forecasts, pieejams: [ip183_en_statistical_annex.pdf](#)

⁴ International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2022

⁵ 2. ceturksnī IKP pēc ātrā novērtējuma palielinājies par 2,6 % | Oficiālās statistikas portāls.

pusi lielāks nekā citās eirozonas valstīs. Salīdzinot ar pagājušā gada jūliju, mājokļu cenas pieaugušas par 50,7%, pārtikai par 24,3% un transportam par 28,8%. Tomēr inflācija pārņēmusi visas preču un pakalpojumu grupas, par ko liecina pamatinflācija, kas gada pirmajā pusē sasniedza vidēji 5,7% (Eurostat dati). Jāpiebilst, ka LB 2022.gadam ir prognozējusi pamatinflācijas līmeni 6% apmērā. 2021. gadā ir bijis ievērojams (+24%) preču eksporta pieaugums. Aktivitāte izmitināšanas, ēdināšanas un izklaides nozarēs, pēc pandēmijas ir atjaunojusies, savukārt šobrīd un arī pandēmijas periodā nodarbinātība IKT nozarēs ir stabili attīstījusies. Darba tirgu joprojām ietekmē darbaspēka resursu trūkums, kas turpinās radīt spiedienu uz algām un ietekmēs inflācijas pieaugumu.

Bezdarba līmenis 1. pusgadā bija vidēji 6,7% un mēreni samazinājās ik mēnesi, izņemot jūliju. Pēdējie dati par reģistrēto bezdarbu pieejami Nodarbinātības aģentūrā, jūlijā tas bija 6%, pieaugot par 0,1 procentpunktu. Neskatoties uz bezdarba līmeņa samazināšanos, pastāv iespēja, ka 2022. gada pēdējā ceturksnī un 2023. gada pirmajā ceturksnī bezdarbs pieaugs ekonomiskās aktivitātes samazināšanās dēļ.

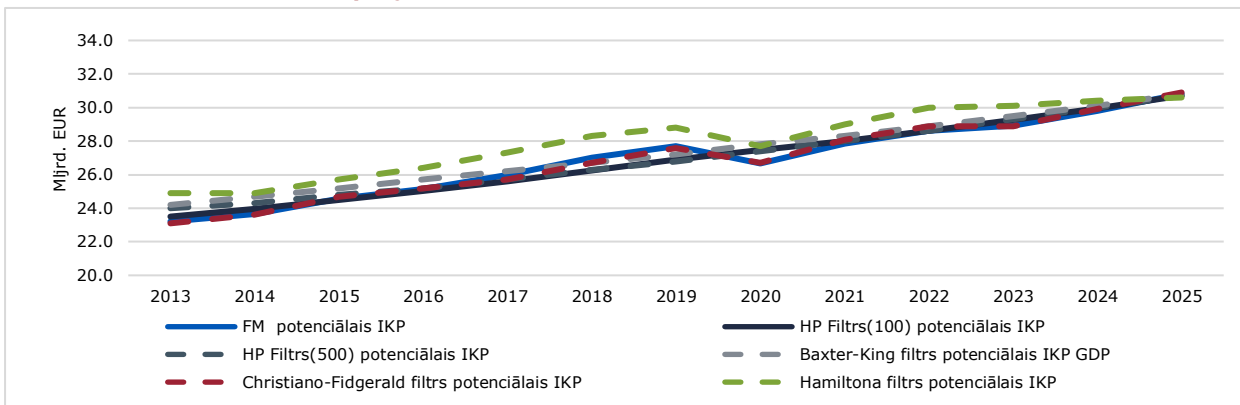
Saskaņā ar CSP datiem, **ražošanas apjoms pirmajā** pusgadā pieauga vidēji par 4,1%. Apstrādes rūpniecībā (+7.2%), ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē (+6.9%), bet elektroenerģijas un gāzes apgāde samazinājās par (-14.1%), kam bija nozīmīga negatīva loma sabremzējot pieauguma tempu.

Latvijas ekonomikas cikla novērtējums

Padomes eksperti sniedz savu vērtējumu par Latvijas ekonomikas pašreizējo stāvokli tās biznesa ciklā. Praksē pastāv virkne metožu kā novērtēt IKP tendences, kā arī aprēķināt ekonomikas potenciālu. Šajā novērtējumā izmantotas uz statistikas filtriem balstītas metodes⁶. Konkrēti, statistikas filtru metode ir izmantota, lai atdalītu IKP īstermiņa un ilgtermiņa svārstības un sniegtu priekšstatu par ekonomikas potenciālu, tādējādi ļaujot aprēķināt aptuvenu izlaides starpības vērtību, ko var salīdzināt ar FM aprēķiniem. IKP tendenču un cikla komponentu iegūšanai tika izmantoti četri statistikas filtri: Bakstera-Kinga, Kristiano-Fitcdžeralda, Hodrika-Preskota (HP), ar izlīdzinošo lambda parametru (100) vai (500) un jaunākais Hamiltona filtrs. 1. attēlā redzams, ka laika posmā no 2013. līdz 2025. gadam FM aprēķinam vistuvāk ir ar HP (100) metodi iegūtais potenciālais IKP, savukārt visvairāk no FM atšķiras Kristiano-Fitcdžeralda laikrinda. Rezultāti liecina, ka FM pieeja potenciālā IKP noteikšanai kopumā un vidēji ir konservatīva, bez tendences novērtēt par augstu vai par zemu šo konkrēto rādītāju.

⁶. Veiktajos aprēķinos Hodrika-Preskota (HP) filtram pielietota lambda parametra vērtība (100) un (500). Hamiltona filtram pielietota k vērtība 3.

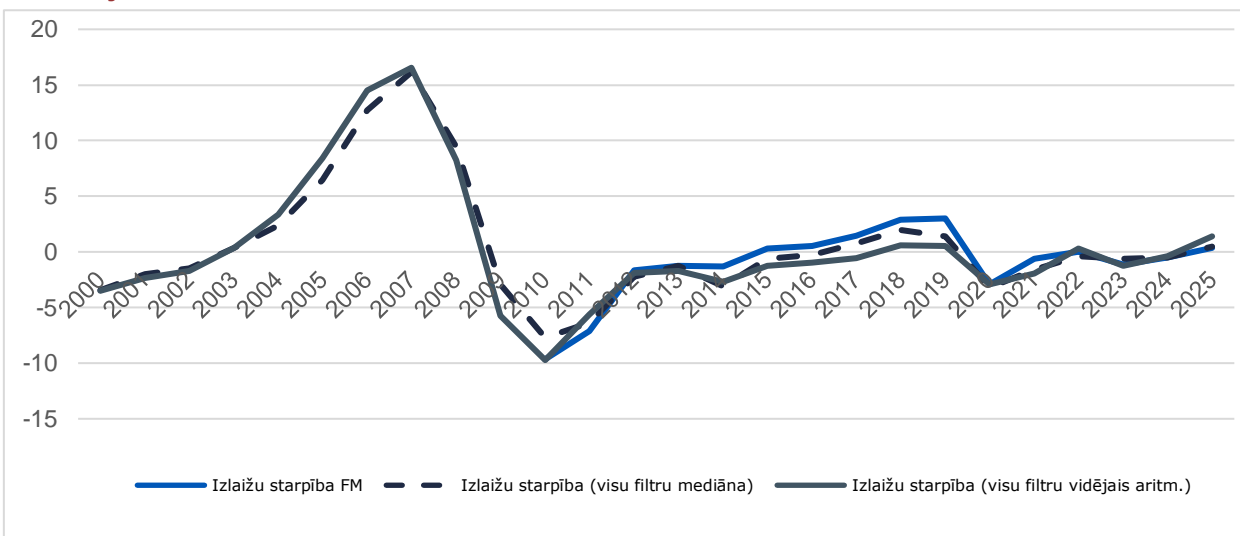
1.attēls. Reālais IKP (vēsturiskais un prognozētais) salīdzinājumā ar potenciālā IKP aprēķinu pēc četriem statistiskiem filtriem un FM aprēķiniem.

Avots: FM, CSP un FDP aprēķini

Alternatīvi izlaides starpības mērījumi tika iegūti, pamatojoties uz iepriekš minētajiem statistikas filtriem. Var secināt, ka laika posmā no 2013. līdz 2025. gadam dažādu alternatīvo statistiskās filtrēšanas metožu rezultāti pamatā virzās pa vienu trajektoriju līdzīgi kā FM dati. HP (100), HP (500) un Hamiltona filtrs parāda izlaides starpības trajektoriju, kas ir līdzīga FM aprēķinātajai, tomēr ar HP (500) vērtības ir zemākas. Hamiltona filtra aprēķini liecina par izlaižu starpības pieaugumu 2022. gadā un samazināšanos 2023. gadā, kas atbilst FM aplēstajai pozitīvajai vērtībai 2022. gadā un noslīdēšanu līdz negatīvai izlaides starpībai 2023. gadā. Kristiano-Fidžeralda filtra aprēķins visvairāk atšķiras no aprēķinātās FM vērtības. 2.attēlā parādītas Padomes aprēķinātās, uz statistiskiem filtriem balstītās, izlaides starpības vidējās vērtības un mediāna. Šīs vērtības salīdzinātas ar FM aprēķiniem.

2.attēls. Izlaižu starpības aprēķinu rezultātu salīdzinājums: četru statistisko filtru vidējais un mediāna salīdzinājumā ar FM.

Avots: FM un FDP aprēķini

FM 2022. gadam prognozē pozitīvu izlaides starpības vērtību (0,03%), savukārt visu pielietoto statistisko filtru mediāna 2022. gadam ir negatīva (-0,4%), tajā pat laikā vidējais aritmētiskais no visiem pielietotiem filtriem ir pozitīvs (0,3%). Turpmākiem trijiem gadiem

FM un Padomes priekšstati būtiski neatšķiras un liecina par iespējamu negatīvu izlaides starpību 2023. un 2024. gadiem. Savukārt 2025. gadam visi statistiskie filtri uzrāda straujāku izlaides starpības uzlabošanos nekā aprēķinājusi FM.

2. tabulā ir apkopotas FM izlaides starpības aplēses salīdzinājumā ar Padomes aplēsēm skaitliskās izteiksmēs.

Tabula 2

Izlaižu starpības aprēķinu rezultātu salīdzinājums

	Izlaides starpība FM	Izlaides starpība (visu stat. filtru mediāna)	Izlaides starpība (visu stat. filtru vidējais)
2022	0.03	-0.4	0.3
2023	-1.1	-0.6	-1.2
2024	-0.5	-0.5	-0.4
2025	0.4	0.5	1.4

Avots: FDP un FM aprēķini

Veiktie aprēķini apstiprina, ka šobrīd ekonomika ir tālu no līdzsvara stāvokļa, tāpēc arī pieņēmumi par tās potenciālu un ražošanas apjoma starpību ir ļoti piesardzīgi. Pašlaik nav skaidrs, kā ekonomika spēs pielāgoties jaunajiem tirdzniecības apstākļiem Krievijas militārās agresijas Ukrainā un dažāda veida sankciju apstākļos.

Salīdzinot potenciālā IKP un izlaides starpības vērtības, kas aprēķinātas pēc statistisko filtru metodēm un FM aprēķinātās šo rādītāju vērtības, var secināt, ka starp tām nepastāv būtiskas atšķirības⁷.

Padome piekrīt FM aplēsēm par izlaides starpību 2022. gadam, kur redzama īstermiņa IKP uzlabojuma ietekme un piekrīt, ka nākamgad tiks būtiski negatīvi ietekmēti ekonomikas potenciāls, jo pastāv liela dažādu lejupvērstu risku iespējamība. Prognozes tiek veidotas augstas nenoteiktības un pieaugošu lejupvērstu risku apstākļos, kas ierobežo prognozēšanas iespējas vidējā termiņā.

FM aktuālo un iepriekšējo prognožu salīdzinājums

Kopš SP 2022/25 (turpmāk - SP 2022/25) pieņemšanas 2022. gada martā, FM ir atjaunojusi galveno makroekonomisko rādītāju prognozes periodam no 2022. līdz 2025. gadam.

Pamatojoties uz līdzšinējo ekonomisko attīstību un FM pieņēmumiem, kas ir prognožu pamatā, Padome ir pieņēmusi lēmumu attiecībā uz turpmāk aprakstīto prognožu apstiprināšanu.

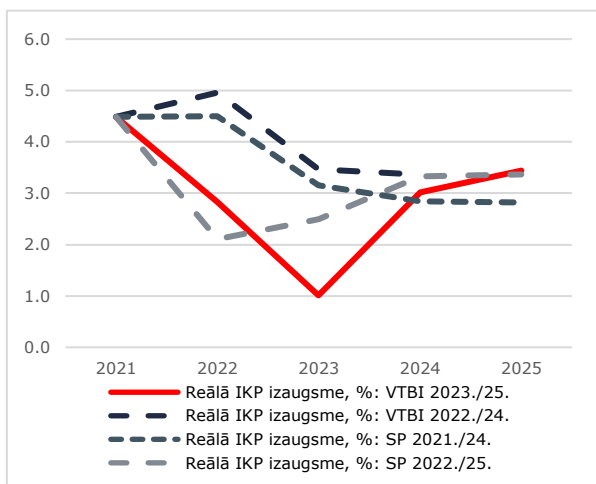
Padome apstiprina reālā IKP izaugsmes prognozi 2022. gadam un VTBI 2023/25.

Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2022/25 prognozi, martā reālā IKP prognoze 2022.gadam tika uzlabota par 0,7 procentpunktiem. Prognoze 2023. gadam būtiski samazinājās par 1,5 procentpunktiem, bet 2024. gadam – par 0,3 procentpunktiem. Reālā IKP pieauguma prognoze 2025. gadam tiek paaugstināta par 0,1 procentpunktu (sk. 3. attēlu). Prognoze 2023.gadam par 1% IKP pieaugumu vērtējama kā optimistiska, ņemot vērā riskus, kas saistīti ar iedzīvotāju pirktspējas samazināšanos augstas inflācijas apstākļos. Padome vēlas atzīmēt,

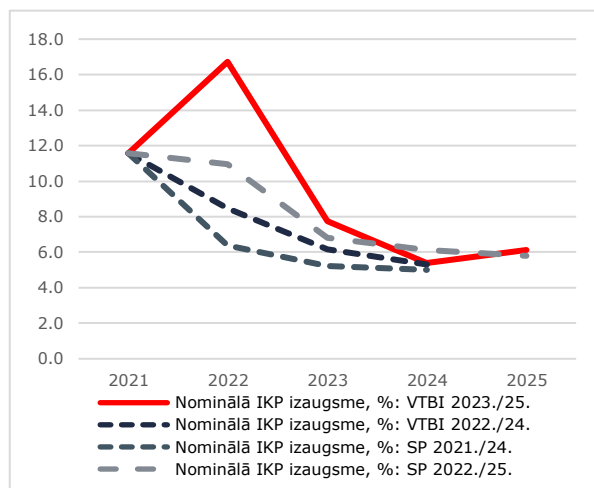
⁷ Uz statistisko filtru metodēm balstītie aprēķini par potenciālo IKP tika pārbaudīti ar Stjudenta T-testu, rezultātā netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp FM un Padomes aprēķiniem.

ka risku kopums ekonomikā ir tik augsts, ka nevar izslēgt recesijas scenāriju 2023. gadā. (skat. 3. attēlu).

3.attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze.

4. attēls. Nominālā IKP pieauguma prognoze.

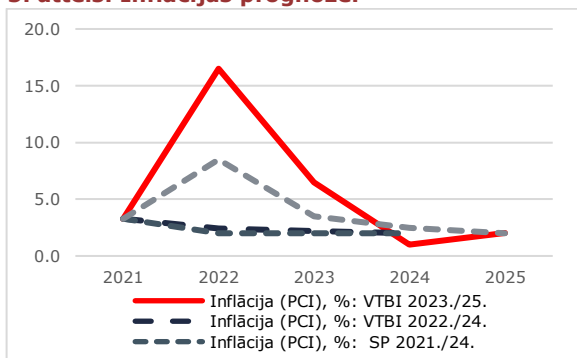
Avots: FM.

Avots: FM.

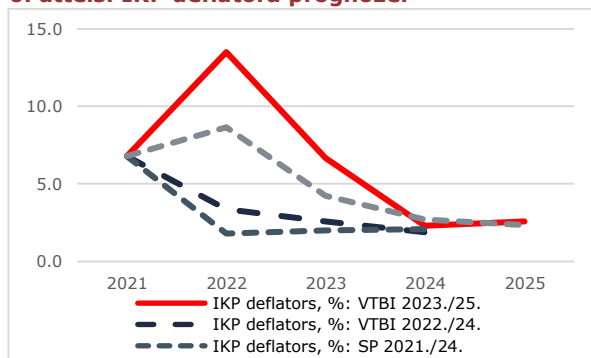
Padome apstiprina nominālā IKP pieauguma prognozi 2022. gadam un VTBI 2023/25. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2022/25 prognozi, nominālā IKP prognoze 2022.gadam tika būtiski paaugstināta par 5,8 procentpunktiem. Prognoze 2023. gadam tika paaugstināta par 0,9 procentpunktiem un samazināta par 0,8 procentpunktiem 2024. gadam. Nominālā IKP pieauguma prognoze 2025. gadam tiek paaugstināta par 0,3 procentpunktiem (skat. 4. attēlu).

Padome apstiprina inflācijas prognozi 2022. gadam un VTBI 2023/25 ar komentāriem. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2022/25 prognozi, 2022.gadam inflācijas prognoze ir būtiski paaugstināta, salīdzinot ar martā prognozēto (pacelta par 8 procent punktiem). Inflācijas prognoze 2023.gadam paaugstināta par 3 procentpunktiem, bet 2024.gadam samazināta par 1,5 procentpunktiem. Inflācijas prognoze 2025. gadam paliek nemainīga un tiek novērtēta 2% apmērā (sk. 5. att.). Padome uzskata, ka 2022.gada inflācijas prognoze var pārsniegt 16,5%, jo šī gada septiņos mēnešos tā jau sasniegusi vidēji 14%, un sagaidāms, ka patēriņa cenu līmenis turpinās pieaugt apkures sezonā.

5. attēls. Inflācijas prognoze.

6. attēls. IKP deflatora prognoze.

Avots: FM.

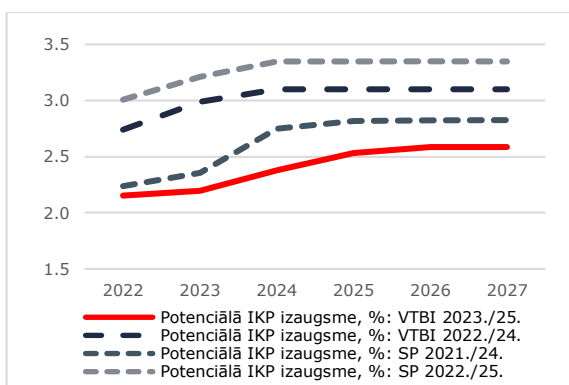
Avots: FM.

Padome apstiprina IKP deflatora prognozi 2022. gadam un VTBI 2023./25. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2022/25 prognozi, IKP deflatora prognoze 2022.gadam ir paaugstināta par 4,9 procentpunktiem. Prognoze 2023.gadam paaugstināta par 2,4 procentpunktiem. Deflatora prognoze 2024. gadam ir samazināta par 0,4 procentpunktiem, savukārt deflatora prognoze 2025. gadam tiek paaugstināta par 0,3 procentpunktiem, (skat. 6. attēlu).

Padome apstiprina potenciālā IKP pieauguma prognozi 2022. gadam un VTBI 2023./25. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2022/25 prognozi, potenciālais IKP visam prognozēšanas periodam samazināts šādi: 2022. gadam par 0,9 procentpunktiem, 2023. un 2024. gadam par 1 procentpunktu, 2025. gadam par 0,8 procentpunktiem (skat. 7. attēlu).

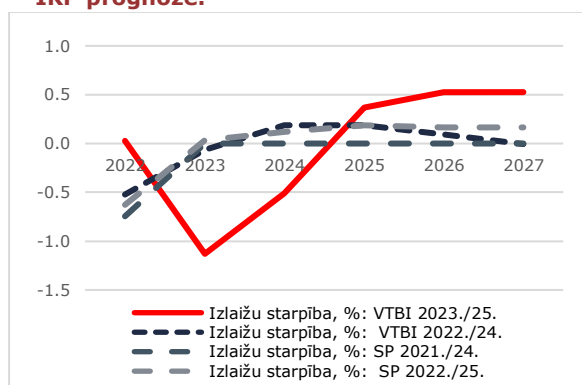
Padome apstiprina izlaides starpības prognozi 2022. gadam un VTBI 2023./25. Salīdzinot ar SP 2022/25 prognozēm, 2022. gadam izlaides starpības vērtība ir uzlabota par 0,7 procentpunktiem, bet 2023. gadam samazināta par 1,2 procentpunktiem un 2024. gadam – par 0,6 procentpunktiem. 2025. gadam izlaides starpības prognoze ir uzlabota par 0,2% (skat. 8. attēlu).

7. attēls. Potenciālā IKP pieauguma prognoze, %.

Avots: FM.

8. attēls. Izlaižu starpības, % no potenciālā IKP prognoze.

Avots: FM.

Kopsavilkums

Padome kopumā apstiprina FM makroekonomiskās prognozes 2022. gadam un VTBI 2023./25. atzīstot, ka FM aprēķini saskan ar Padomes aplēsēm par tautsaimniecības attīstību turpmākajos gados. Padome uzsver, ka prognozes tiek veidotas komplicētu risku un lielas nenoteiktības apstākļos un iesaka saglabāt gatavību prognozes pārskatīt, ja ir indikācijas par būtisku novirzīšanos no prognozētā bāzes scenārija.

Padome aicina objektīvi novērtēt pastāvošos riskus un kā nozīmīgākos no tiem atzīmē sekojošos:

- 1) **Ģeopolitiskie riski** - karš Ukrainā turpinās un nav skaidrības par šīs situācijas atrisinājumu. Karš apdraud globālo pārtikas drošību un arī civilo drošību reģionā.
- 2) **Iekšpolitiskie riski** - Saeimas vēlēšanas var izraisīt lēnu un novēlotu lēmumu pieņemšanu augstas sociālās spriedzes un iespējamā dabasgāzes deficīta apstākļos.
- 3) **Inflācija** - ilgstoši augstās inflācijas risks apdraud IKP pieaugumu turpmākajos gados. Izmaksu kāpuma un darbaspēka trūkuma apstākļos spiediens uz algām ir ļoti reāls scenārijs,

kas turpinās paaugstināt inflācijas līmeni. Šāda situācija var izraisīt inflācijas spirāles veidošanos, iedzīvotāju un uzņēmēju maksātnespēju, kas ievirzīs ekonomiku recesijā.

4) **Fiskālie riski** – bankas Citadele aprēķini liecina, ka energoresursu sadārdzinājums tautsaimniecībā lēšams ap 3 miljardiem eiro (10% no IKP), savukārt valdības kompensācijas apmērs paredzēts 450-500 milj. Šajā summā nav iekļautas valsts un pašvaldību infrastruktūras (skolas, slimnīcas, ilgstošas aprūpes iestādes u.c.) uzturēšanas izmaksas. Ņemot vērā tarifu pieaugumu, būtisks fiskālā deficīta pieaugums ir diezgan reāls scenārijs. Atbalsta mehānisms mazinās sociālo spriedzi, taču Padome vēlas uzsvērt, ka pašreizējā atbalsta sistēma nesniedz pietiekamus stimulus samazināt enerģijas patēriņu vai investēt energoefektivitātē, kas arī ir pretrunā Zaļā kursa mērķiem. Ir nepieciešams izstrādāt energoefektivitātes un enerģijas patēriņa samazināšanas stratēģiju.

5) **Dabasgāzes deficīts** - joprojām nav pārliecības, ka gāzes rezerves ir pietiekamas nākamajai apkures sezonai visām patērētāju grupām.

3. tabula.

Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %. Dati pieejami arī MS Excel formā

Makroekonomiskie rādītāji	2022	2023	2024	2025
Reālā IKP izaugsme	2,8	1,0	3,0	3,4
Nominālā IKP izaugsme	16,7	7,7	5,4	6,1
Inflācija (Patēriņa cenas)	16,5	6,5	1,0	2,0
IKP deflators	13,5	6,7	2,3	2,6
Potenciālā IKP izaugsme	2,2	2,2	2,4	2,5
Izlaižu starpība	0,03	-1,1	-0,5	0,4

Avots: FM